

УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
В ПЕРЕЯСЛАВІ

Рада молодих учених університету

Матеріали
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
**«ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ І ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»**

29 листопада 2022 року

Вип. 88

Збірник наукових праць

Переяслав – 2022

УДК 001+37(100)

ББК 72.4+74(0)

Т 33

Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: Зб. наук. праць. Переяслав, 2022. Вип. 88. 396 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Коцур В. П. – доктор історичних наук, професор, академік НАПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Воловик Л. М. – кандидат географічних наук, доцент

Гузун А. В. – кандидат біологічних наук, доцент

Євтушенко Н. М. – кандидат економічних наук, доцент

Кикоть С. М. – кандидат історичних наук (відповідальний секретар)

Носаченко В. М. – кандидат педагогічних наук

Руденко О. В. – кандидат психологічних наук, доцент

Садиков А. А. – кандидат фізико-математичних наук, доцент (Казахстан)

Скляренко О. Б. – кандидат філологічних наук, доцент

Халматова Ш. С. – кандидат медичних наук, доцент (Узбекистан)

Юхименко Н. Ф. – кандидат філософських наук, доцент

Збірник матеріалів конференції вміщує результати наукових досліджень наукових співробітників, викладачів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів, студентів з актуальних проблем гуманітарних, природничих і технічних наук

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність фактів і посилань несуть автори публікацій

©Університет Григорія Сковороди
в Переяславі

©Рада молодих учених університету

7. Полиязычная личность. Какой путь эффективнее. URL: http://akmolinka.narod.ru/2011_n168_22_11/exclusive.htm

8. Рабочая программа комитета образования – Комиссия Европейского Союза. Издание официальное. Брюссель, 2003.

9. Malone S. Education for Multilingualism and Multi-literacy in Ethnic Minority Communities: The situation in Asia. In First Language First: Community - based literacy programs for minority language context in Asia. Bangkok: UNESCO, 2005. P.71-86.

10. Дорожная карта трехязычного образования на 2015-2020 годы, Указ Президента Республики Казахстан № 622 от 5 ноября 2015 года. ИС ПАРАГРАФ. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=35

УДК 376:159.92

*Катерина Єрьоменко, Оксана Таран
(Київ, Україна)*

ДОСЛІДЖЕННЯ СФОРМОВАНОСТІ РУХОВОЇ СФЕРИ У ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ

У статті здійснено огляд проблеми стану сформованості рухової сфери у дітей із загальним недорозвитком мовлення. Запропоновано систему діагностики, що складається з двох базових аспектів: складоритмічна структура мовлення та психомоторика. Представлено результати дослідження.

Ключові слова: загальний недорозвиток мовлення, психомоторика, складоритмічна структура мовлення, рухова сфера, діти старшого дошкільного віку, діагностика.

The article reviews the problem of the state of formation of the motor sphere in children with general underdevelopment of speech. A diagnostic system consisting of two basic aspects is proposed: the syllabic-rhythmic structure of speech and psychomotor skills. The results of the study are presented.

Key words: general underdevelopment of speech, psychomotor skills, syllabic-rhythmic structure of speech, motor sphere, children of older preschool age, diagnosis.

Діти із порушеннями мовлення потребують допомоги фахівців, комплексного психолого-педагогічного супроводу в процесі когнітивного та особистісного розвитку. Оскільки особистісний розвиток дитини може відбуватись лише в соціумі, в умовах її спілкування з іншими людьми, то наявність порушення мовлення, усвідомлення і ставлення до свого порушення зумовлює наявність ряду особливостей особистісного розвитку дитини з різними порушеннями мовлення, в тому числі – і з загальним недорозвиненням мовлення [3].

Найпоширенішим порушенням психофізичного розвитку серед дітей дошкільного віку є загальний недорозвиток мовлення, специфіка якого полягає в системному порушенні всіх сторін і форм мовлення. Так, Є. Данілавічюте наголошує, що психічний розвиток дитини та її мовлення прямо залежить від стану рухової активності, а, отже, й орієнтації в просторі, співвіднесенні рухових дій, відтворенні ритму, що визначає появу активного мовлення, строки його виникнення, темп розвитку й удосконалення в наступні періоди дошкільного дитинства [1].

На думку науковців, система розвитку мовлення, зокрема, оволодіння складовою структурою слова безпосередньо залежить від опанування його параметрами. Своєчасне оволодіння складоритмічною складовою мовлення в дошкільному віці визначається розвитком основних параметрів складоритму – простору-ритму-руху, які залежать від стану сформованості простих та складних рухових актів, оптико-просторової орієнтації та мобільності, сприймання ритмічних і структурних характеристик слова (склади, слова,

мінімальні структурні одиниці, квазіслова) [4; 5]. Таким чином, пошук нових та вдосконалення традиційних методів активізації мовлення у дітей із загальним недорозвитком мовлення засобами рухової сфери є досить актуальним питанням.

На основі теоретичного аналізу наукових досліджень та праць Н. Бабич, К. Луцько, В. Тарасун, К. Тичина, О. Таран, Л. Трофименко нами розроблено систему діагностики дітей із загальним недорозвитком мовлення щодо визначення стану сформованості рухової сфери. Вона містить двома базові аспекти, що складаються з певних параметрів, а саме: *складоритмічна структура мовлення* – передбачає визначення стану сформованості ритморуху, ритмопростору, ритмовимови, складоритму; *психомоторика* – передбачає визначення стану сформованості дрібної моторики, рухового праксису, психомоторних здібностей та сенсо-моторної координації. Відповідно до запропонованої діагностичної системи підібрано комплекс методик, що подано у таблиці 1.

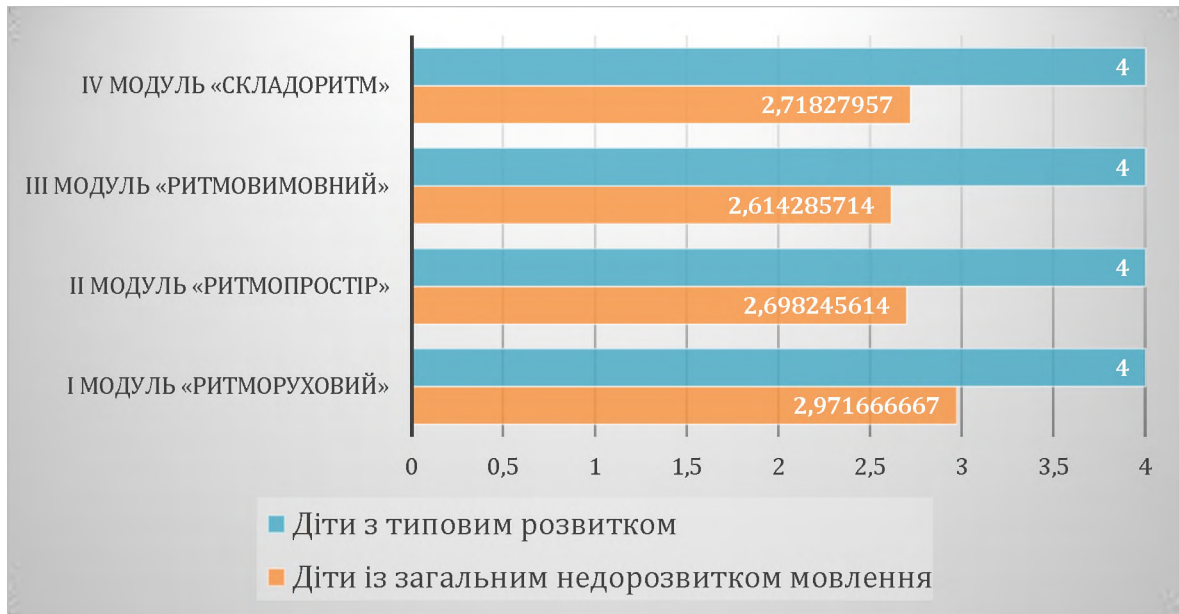
Таблиця.1

Структура методики діагностики стану сформованості рухової сфери у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення

Аспекти	Параметри	Методики	Характеристика
Складоритмічна структура мовлення	<i>I блок</i>	«Обстеження складоритмічної структури мовлення у дітей дошкільного віку» (Н. Бабич, К. Луцько, К. Тичина)	Методика спрямована на визначення складоритмічної структури мовлення
	<i>«Ритморух»</i>		
	<i>II блок</i>		
	<i>«Ритмопростір»</i>		
Психомоторика	<i>III блок</i>	«Обстеження моторики рук» (за Т. Гризик, Л. Тимошук)	Методика спрямована на визначення рівня розвитку дотуку та дрібної моторики
	<i>«Ритмовимова»</i>		
	<i>IV блок</i>		
	<i>«Складоритм»</i>		
Психомоторика	<i>Дрібна моторика</i>	Моторна координація (за В.В.Тарасун)	Дослідження рухового праксису
	<i>Руховий праксис</i>	Тест «Психомоторних здібностей» Керна Ірасика	Визначення психомоторних здібностей.
	<i>Психомоторні здібності</i>	Тест «Будиночок» (Н.І.Гуткіна)	Діагностика рівня розвитку просторового сприймання, сенсо-моторної координації та тонкої моторики руки
	<i>Сенсо-моторна координація</i>		

Дослідження стану сформованості рухової сфери здійснено на базі дошкільного навчального закладу № 508 «Ольвія» комбінованого типу з групами для дітей з порушеннями мовлення м. Києва. В констатувальному експерименті брали участь діти старшого дошкільного віку, що склали дві вибірки: 1) група – діти із загальним недорозвитком мовлення у кількості 5 осіб (експериментальна група); 2) група – діти із типовим розвитком у кількості 10 осіб (контрольна група).

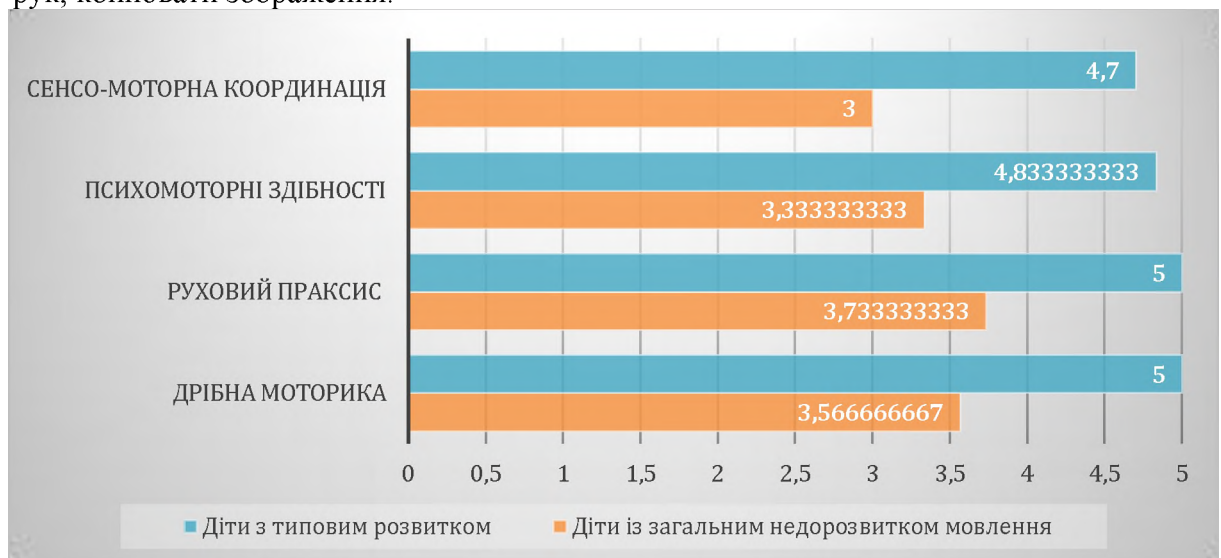
Задля узагальнення результатів дослідження нами обраховано середні арифметичні за кожним діагностичним блоком. Стан сформованості складоритмічної структури мовлення у дітей старшого дошкільного віку наочно подано на діаграмі (Рис.1).

Рис. 1. Стан сформованості складоретмічної структури мовлення у дітей старшого дошкільного віку із загальним порушенням мовлення та типовим розвитком

Отже, як видно на діаграмі (Рис.1.), у дітей з типовим розвитком всі блоки складоретмічної структури мовлення сформовані на високому рівні, що відповідає віковій нормі. В той час, як у дітей із загальним недорозвитком мовлення складоретмічної структури мовлення сформовані на середньому рівні, тобто у цієї категорії дітей виникають труднощі, зокрема, щодо виконання послідовних рухів, пересування у просторі, зображення графічних знаків, багаторазового повторення слів.

Стосовно діагностики параметрів аспекту психомоторний нами отримано схожі результати, що наочно подано на діаграмі (Рис. 2). Так, у старших дошкільників параметри психомоторики сформовано на високому рівні, тобто їм властива рухова вправність, координованість рухів рук, та незначні труднощі щодо координації на аркуші паперу та зображувальної діяльності (копіювання та відтворення зображень). В свою чергу, у дітей із загальним недорозвитком мовлення параметри психомоторики є сформованими переважно на середньому рівні. Дітям з порушеннями мовлення складно повторювати та утримувати позу рук, копіювати зображення.

Рис. 2. Стан сформованості психомоторики у дітей старшого дошкільного віку із загальним порушенням мовлення та типовим розвитком

Для перевірки достовірності отриманих даних нашого дослідження було застосовано t-критерій Стьюдента та виявлено статистично значимі відмінності середніх арифметичних за всіма параметрами на високому рівні достовірності $p \leq 0,001$.

Відповідно до проведеного констатувального експерименту можемо зробити висновок, що у більшості дітей дошкільного віку з недорозвиненням загального мовлення II-III рівня було виявлено недостатню сформованість складоритмічної структури мовлення та психомоторики. Було встановлено, що навички просторової організації рухів кінцівок і здатність підтримувати запропоновану стратегію просторово організованої діяльності впливають на вимову складних слів із різною структурою, сприйняття лексичних одиниць, наявність або відсутність акцентного компонента складового ряду та його відсутність. Проведене дослідження виявило тісний взаємозв'язок між розвитком рухової сфери та порушенням мовлення, що має важливе значення для розробки методичних рекомендацій щодо стану сформованості рухової сфери у дітей з загальним недорозвитком мовлення.

На підставі отриманих результатів виникає необхідність у розробці комплексу логопедичних занять спрямованих на системне формування рухової сфери як вагомого чинника активізації мовлення у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Данілавичюте Е. А. Особливі мовленнєві потреби: стратегія організації гуманістичного освітнього середовища. *Гуманізація освітнього простору спеціальної та інклюзивної освіти: теорія і практика* : колект. монографія / за наук. ред. А.А. Колупаєвої, І.М. Дичківської. Рівне : Волинські береги, 2020. С. 84-94.

2. Тарасун В. В. Основи теорії і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. Київ : «Каравела», 2017. 316 с. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23345/Tarasun.pdf?sequence=3> (дата звернення: 28.10.2022)

3. Трофименко Л. І. Діагностика та корекція загального недорозвитку мовлення у дітей дошкільного віку: Навч.-метод. посібник. Київ. Інститут спеціальної педагогіки НАПН України. 2014. 72 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32308195.pdf> (дата звернення: 28.10.2022)

4. Бабич Н. М., Тичина К. О. Критеріально-показникова база діагностики складоритмічної структури *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр.* Вип.3. Бердянськ : БДПУ, 2020. С. 11-23. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/34458/1/N_Babych_K_Tychyna_NZBDPU_3_IL.pdf (дата звернення: 5.09.2022)

5. Бабич Н.М., Луцько К.В., Таран О.П. Системне дослідження особливостей засвоєння складоритму дітьми з порушеннями мовлення. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: зб. наук. праць.* 2017. Вип. 13. С.301–309. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/22959/2/N.Babych_K.Lutsko_O.Taran_OOZOP_IL.pdf (дата звернення: 05.09.2022)

УДК 37.091.33+373.3:[091.6+091.12.011.3-051]=811.111

*Solomia Kotovska
(Bila Tserkva, Ukraine)*

FACTORS TO MAKE A GOOD LEARNING ENVIRONMENT IN A PRIMARY CLASSROOM

The article is devoted to factors that positively affect the educational environment in a primary classroom, ways to improve it. The teacher's personal traits for creating a positive learning environment are highlighted.

Key words: *educational environment, teacher's personality, necessary rules, qualitative teaching methods, the role of the teacher.*